

Tribuna

David Bueno. Professor i investigador de genètica i neurociència de la UB i divulgador de la ciència

Justícia justa?

Darrerament, diverses resolucions judicials i moltes situacions del judici al Procés m'han fet pensar que l'expressió "justícia justa" pot semblar un oxímoron. Lògicament, afirmar això de forma taxativa seria tan injust com la sensació que em produeixen aquestes situacions, atès que sens dubte també n'hi ha molts, vull pensar que la majoria, d'una gran justícia social i reparadora. Tanmateix, fins a quin punt un judici pot ser just? O, dit d'una altra manera, fins a quin punt l'experiència vital prèvia dels jutges condiciona les seves resolucions? Aquest va ser el punt de partida d'una conferència que vaig impartir a mitjans de gener al Centre d'Estudis Jurídics de la Generalitat de Catalunya, on va assistir la consellera Ester Capella i una nodrida representació de jutges i altres persones vinculades al Departament de Justícia. És una pregunta que es pot abordar des de moltes perspectives, social, cultural o ètica, però també des de la neurociència.

TOTES LES EXPERIÈNCIES vitals deixen una empremta al cervell, en forma de connexions neurals que estableixen xarxes de

memòria de les quals sovint no som conscients. Aquestes xarxes, però, són utilitzades per generar tots els patrons de conducta, i també per prendre decisions. Les experiències passades contribueixen a definir les accions futures, però sovint de manera preconscient, sense que ens n'adonem. Ningú n'és immune, per la qual cosa també succeeix en la gestió dels judicis i en les decisions que s'hi prenen. És un efecte neuronal que se suma a la possible existència d'interessos particulars o grups. L'única manera de pal·liar-ho és ser-ne plenament conscients. En aquest punt, però, intervé un altre factor crucial, el tri-

balisme inherent a l'espècie humana.

ES DEFINEIX COM el sentit de pertinença i lleialtat al grup que es considera propi. Es comença a desenvolupar molt aviat durant la infantesa, de manera instintiva, i implica les xarxes neurals que processen les emocions bàsiques i socials, d'arrel preconscient. Com han demostrat diversos experiments psicològics i sociològics des de la dècada de 1950, i més recentment també neurocientífics, el tribalisme genera automàticament un sistema de doble moral, del qual és molt difícil ser-ne conscients atès el seu origen. Aquest sistema fa que instintivament es tendeixi a donar més prerrogatives i es vegi sistemàticament amb més bons ulls les persones que considerem que són dels nostres en relació amb tots els altres. Com he dit, ningú n'és immune, i l'única manera de atenuar-ho és reflexionant-hi conscientment. Tanmateix, quan diversos estaments van en la mateixa direcció i van retroalimentant les seves posicions ideològiques, la deriva pot esdevenir insostenible, atès que es dificulta encara més la reflexivitat conscient en benefici de la pròpia tribu.

“Totes les experiències vitals deixen una empremta al cervell